

KƏMALƏ RUİNTƏN
Bakı Slavyan Universiteti
e-mail: k.ruintan@rambler.ru

**BEYNƏLXALQ İCTİMAİYYƏTİN ÇEÇENİSTAN
HADİSƏLƏRİNƏ MÜNASİBƏTİ
(İran KİV-lərində və iranlı mütəxəssislərin gözü ilə)**

Açar sözlər: Qafqaz, İran, Çeçenistan

Ключевые слова: Кавказ, Иран, Чечня

Keywords: Caucasus, Iran, Chechnya

Giriş. Təhlükəsizlik baxımından Rusiya Federasiyasının ən zəif nöqtəsi hesab olunan Çeçenistanda baş verən hadisələr həmişə dünya ictimaiyyətinin diqqət mərkəzində olmuşdur. Bir sıra dövlətlər hər fürsətdə burada insan haqlarının pozulması kimi iddialar irəli sürməklə baş verən hadisələrdən Rusiya əleyhinə istifadə etməyə və ona təzyiqlər göstərməyə çalışırlar. Lakin Rusiyanın reaksiyası və xəbərdarlıqları müqabilində bu məsələni onun daxili işi kimi qəbul etməyə məcbur olan beynəlxalq ictimaiyyət bir çox hallarda öz münasibətini bildirməkdən və çeçen xalqının haqlarını müdafiə etməkdən çəkinir. Rusiyanın müttəfiqi olan İran İslam Respublikasının da Çeçenistanda baş verən müharibələrə xüsusi münasibəti var. Eyni zamanda, İranda dünya ictimaiyyətinin Çeçenistan hadisələri ilə bağlı mövqeyi araşdırılır və dövlətlərin münasibətləri ölkə KİV-lərində işıqlandırılır.

Dünya ictimaiyyətinin Çeçenistan hadisələrinə dair mövqeyi. İran mənbələrinə əsasən öz xarici siyasət strategiyasında çeçen münaqişəsini müstəsna olaraq özünün daxili məsələsi hesab edən Rusiya baş verən hadisələrə müdaxiləni ölkənin daxili işlərinə qarışmaq kimi qiymətləndirir və hər hansı üçüncü tərəfin vasitəçilik cəhdlərini də qəbul etmir [1]. Bununla yanaşı, İran KİV-ləri Rusiyanı tənqid edənlərin və beynəlxalq təşkilatların insan hüquqlarını müdafiə edərək Rusiya dövlətini müharibə prosesində mülki şəxslərə qarşı sərt addımlar atmaqda günahlandırıldığını [2] və dünya KİV-lərində Çeçenistanın «rusların İraqı»na bənzədildiyini göstərir [3]. İranlı mütəxəssislər bildirirlər ki, dünyanın əksər KİV-ləri Rusiya dövləti və çeçen separatçıları arasında ziddiyyətlərin köhnə məsələ olduğu üçün bu böhranla bağlı hadisələrə geniş yer vermirlər və xarici dövlətlər diqqətəlayiq əks reaksiya göstərmirlər. Bu yanaşma çeçen xalqının keçən illər ərzində geniş miqyaslı hücumlara məruz qalmasına səbəb olub. Eyni zamanda, çeçen böhranının uzunmasında xarici aktorların rolunun böyük olduğu və ABŞ, Avropa və bəzi region ölkələrinin, nisbətən fərqli məqsəd və yollarla, çeçen böhranını öz strateji mənafeələrini həyata keçirmək üçün münasib fürsət hesab etdikləri bildirilir [1].

Xarici aktorların çeçen böhranına münasibətləri İran KİV-lərində aşağıdakı şəkildə təhlil edilir.

ABŞ. Müstəqilliyin ilk illərində Rusiyanın Qərbə meyl etdiyini bildirən «Həmsəhri» qəzeti (20 may 2004) yazırdı ki, Rusiyanın birinci prezidenti B.Yeltsinin Vaşinqtonun mənafeyini təmin etmək üçün həmrəylik göstərməsi Rusiyanın tabe olması kimi qiymətləndirildi və rus millətçilərinin təzyiqi ilə qarşılaşdı. Bu, Moskvanın Vaşinqtonla razılaşmasına mane oldu. Nəticədə ziyan dəymiş Şimali Qafqaz regionu ABŞ üçün Rusiyaya qarşı çox əlverişli təzyiq vasitəsinə çevrildi [3]. ABŞ dövləti inanır ki, çeçen böhranı onun Qafqaz regionunda siyasi,

iqtisadi, hərbi maraqlarını və strateji mənafeələrini həyata keçirmək üçün münasib şərait yarada bilər. Çünki ABŞ çalışır ki, regionda separatçılıq cərəyanlarını himayə etməklə Rusiya sərhədlərinin ətrafında kiçik ölkələrdən zolaq düzəlsin və Rusiyanı zəiflətmək və güman ki, parçalamaq üçün uzunmüddətli şərait yaratsın [4, s.20].

Lakin İran KİV-lərində ABŞ-ın rus-çexen məsələsinə qarışdığını və açıq-aşkar Rusiyaya təzyiq etdiyini göstərən məlumatlar, demək olar ki, çox azdır. ABŞ dövləti də bu məsələni Rusiyanın daxili işi kimi qəbul edir. Bununla yanaşı, ABŞ-ın da müxtəlif vaxtlarda hadisələrə “sərt” reaksiyalar göstərdiyi məlumdur. “Həmsəhri” qəzetinin (10 oktyabr 1999) məlumatına əsasən, Çexenistanda 1999-cu ildə həyata keçirilən hərbi əməliyyatlarından sonra ABŞ Rusiyanın “Avropada adi silahlar haqqında” müqaviləni pozduğunu bildirərək hücumlarda istifadə edilən silahların miqdarına görə bu addımın təcavüz sayıldığını bildirmişdi. Göstərilən müqaviləni pozduğuna görə isə Rusiya sanksiyalara, o cümlədən iqtisadi sanksiyalara məruz qala bilərdi [5]. Buna baxmayaraq, sonradan ABŞ Prezident B.Klinton çexen böhranını Rusiyanın daxili problemlərindən biri kimi təqdim etmişdi [6, s.77]. İranlı mütəxəssislər bildirir ki, 11 sentyabr hadisələrindən sonra «terrorçuluqla mübarizə»ni özünün əsas proqramlarından biri elan edən ABŞ dövləti Əfqanıstana qarşı əməliyyatlarda, Taliban rejiminə və Əl-Qaidə əleyhinə mübarizədə V.Putinin dəstəyini nəzərə alaraq çexen separatçılarına qarşı siyasətini dəyişdi və Rusiyaya tərəf döndü [1]. Eyni zamanda, C.Dudayevin öldürülməsində də ABŞ-ın və İsrailin Rusiyaya yardım etdiyi göstərilir. Məlumat əsasən C.Dudayev 22 aprel 1996-cı ildə Rusiya ordusunun İsrailin MOSSAD təşkilatı və ABŞ Milli Təhlükəsizlik Təşkilatının müştərək əməliyyatları nəticəsində rus təcavüzkarlarının birbaşa atəşi ilə şəhid olmuşdur [7].

Avropa ölkələri, Aİ və ATƏT. İran KİV-ləri Avropa ölkələrinin Rusiyaya münasibətdə fikirlərinin müxtəlif olduğunu bildirərək qeyd edirlər ki, Avropanın iki mühüm ölkəsi Fransa və Almaniya Rusiyanın siyasətini daha yaxşı anlayırlar. Avropanın digər ölkələrinin bəziləri ABŞ-ın, bəziləri isə Fransa və Almaniyanın siyasətlərinin təsiri altındadırlar. Lakin Çexenistanda insan hüquqları baxımından Avropanın fikirləri eynidir. «Əbrar» qəzetinin 22 noyabr 1999-cu il tarixli nömrəsinə istinadən göstərilir ki, Rusiya Çexenistana hücumlara başlayan ilk günlərdən Avropa İttifaqı Rusiyanın hərbi addımlarını qınamışdı, sonra onu günahlandıraraq, Çexenistanda hərbi əməliyyatları dayandırmağı və güc tətbiq etməkdənsə siyasi həll yolundan istifadə etməyi [4, s.24], əhaliyə qarşı insan haqları normalarına riayət etməyi tələb etmişdi. Bununla yanaşı, Aİ çexen dəstələrini də Moskvada və Rusiyanın digər şəhərlərində terror addımları atmaqda günahlandırmışdı [1].

ATƏT-ə gəldikdə isə iranlı mütəxəssislər «Əbrar» qəzetinə istinadən bildirirlər ki, II çexen müharibəsi başlandığı vaxt təşkilat 18 noyabr 1999-cu il tarixdə İstanbulda 54 üzv dövlət başçısının iclasını təşkil edərək bir daha göstərdi ki, Avropa B.Yeltsin dövlətini zəiflətmək niyyətində deyil və ümumiyyətlə, insan hüquqları və Çexenistanın mülki vətəndaşlarının məruz qaldığı ziyanlarla bağlı məsələlərə sakit yanaşır. Lakin eyni zamanda, söz arası hədələdi ki, Rusiya dövləti hücumları dayandırmasa və münaqişəni sülh yolu ilə həll etmək üçün danışıqlara başlamasa Rusiyaya maddi və texniki yardımlarını dayandıracaq [4, s.24].

Göstərilənlərlə yanaşı, Böyük Britaniyanın ən böyük teleşəbəkəsi hesab olunan «Kanal-4» televiziyası Rusiyanın etirazlarına baxmayaraq və iki ölkə arasında münasibətlərin korlanmasından çəkinməyərək 3 fevral 2005-ci il tarixdə Ş.Basayevlə müsahibə yayımlamışdı və bu hadisə İran KİV-lərində xüsusi işıqlandırılmışdı [8; 9].

BMT. “Həmsəhri” qəzetinin (26 sentyabr 1999) məlumatına əsasən II Çexen müharibəsi ərəfəsində Rusiya Qroznıda terrorçuların məskunlaşdığını iddia edərək Çexenistanda

obyektləri bombalayan zaman Çeçenistanın Prezident Aparatı bəyanat verərək BMT-nin müfəttişlərini Rusiyanın ittihamlarını araşdırmaq üçün Qroznıya çağırmışdı [10]. Lakin BMT-nin 1970-ci illərdən öz diqqətini insan hüquqlarına yönəltməsinə və hətta bununla bağlı (Afrikada, Asiyada və Karib hövzəsində) bir sıra tədbirlər həyata keçirməsinə baxmayaraq, çeçen böhranını Rusiyanın daxili problemi adlandırır və yalnız Çeçenistanda toqquşmaların dayandırılacağına ümid etdiyini bildirir [1]. Bununla yanaşı, qeyd etmək lazımdır ki, 2003-cü ilin avqust ayında Ş.Basayev Rusiya, ABŞ və İngiltərənin təşəbbüsü ilə BMT TŞ-nin terrorçu təşkilatlara sanksiyalar üzrə xüsusi komitəsinin siyahısına salınıb [9].

Postsovet dövlətləri (Gürcüstan). İran KİV-ləri postsovet dövlətlərində Çeçenistan hadisələrinə münasibətlərin müxtəlif olduğunu bildirirlər. Gürcüstanın Çeçenistanla münasibətləri xüsusi maraq doğurur.

Qeyd etmək lazımdır ki, Çeçen respublikası öz “müstəqilliyini” elan etdiyi gündən (1 noyabr 1991) Gürcüstanın müttəfiqi oldu. Ölkəsini tərk etmək məcburiyyətində qalmış Gürcüstanın birinci prezidenti Z.Qamsaxurdiya Çeçen Respublikasının öz konstitusiyasını təsis etdiyi günün (12 mart 1992) səhəri – 13 mart 1992-ci il tarixdə Qroznı şəhərində Çeçen Respublikasının müstəqilliyini tanıyan fərman imzalamışdı [11; 12, s.10]. İran KİV-lərində də Çeçen Respublikasının Z.Qamsaxurdiya tərəfindən tanınması məsələsinə toxunulur [13].

Gürcüstanla Z.Qamsaxurdiya hökuməti arasında müttəfiqlik çeçenlərə Türkiyəyə çıxış üçün dəhliz lazım olması ilə də izah edilir [14].

Hazırda isə Gürcüstan və tanınmamış Çeçen Respublikası arasında münasibətlər tam fərqlidir. «Fars» xəbər agentliyi rus mənbələrinə istinadən xəbər verir ki, Çeçenistan prezidenti R.Kadırov Saakaşvili rejimini Qafqaz yaraqlılarını maddi və mənəvi himayə etməkdə günahlandıraraq bildirib ki, diversant qruplar Çeçenistana Gürcüstan ərazisindən daxil olurlar və indi demək olar ki, çeçen yaraqlılarının özlərini hazırlıq vəziyyətinə gətirmək üçün yeganə mənbələri yalnız Gürcüstan torpağıdır». Çünki bütün Çeçenistanda onlara qarşı qəti mübarizə davam edir və Respublika ərazisində, faktiki olaraq, yaraqlıların diversant tədbirlərini lazımi hazırlıq vəziyyətinə gətirmək üçün bir yer yoxdur. Mənbənin məlumatına əsasən əvvəllər də Rusiyanın və Cənubi Osetiyanın bəzi hərbi orqanları tərəfindən Gürcüstan düşərgələrində diversant qrupların təlim keçdikləri bildirilmişdi. Bu məlumatın antiterror əməliyyatlar nəticəsində saxlanılmış yaraqlıların istintaqı zamanı əldə edildiyi qeyd edilir [15].

İKT (İƏT), islam ölkələri və müsəlman əhalinin çoxluq təşkil etdiyi ölkələr. İran KİV-ləri qeyd edir ki, təəssüf ki, çeçenlər hətta Bosniya və Kosova qədər də olsa islam dövlətlərindən və İKT-dən (2012-ci ildən İƏT) dəstək almayıblar [14]. Lakin bəzi islam ölkələri cəmiyyətin təzyiqi, milli mənafe və rəqabət kimi mürəkkəb amillərin təsiri altında çeçen separatçıların dini cinahını təşkil edən qrupları gizli şəkildə dəstəkləyiblər. İranlı mütəxəssislər çeçenləri dəstəkləmələrinə görə islam ölkələrini, təşkilatlarını və cəmiyyətlərini üç qrupa bölürlər:

a) *mənəvi dəstək*: Bura xalq nümayişləri, etiraz bəyanatları, yaxud sülh tələbləri, diplomatik cəhdlər və vasitəçilik meyilləri daxildir. Vasitəçilik etmək istəyənlər arasında İİR-i, Banqladeşi və İKT-nı (İƏT) göstərmək olar.

b) *maddi dəstək*: Bura Səudiyyə Ərəbistanı, Misir, ABŞ müsəlmanları və İordaniya vətəndaşı olan çeçenlər aid edilir.

c) *hərbi dəstək*: pərakəndə şəkildə hərbi təchizat, könüllü və muzzdlu qüvvələr göndərmək. Bura Əfqanıstan, Pakistan, Türkiyə, Azərbaycan daxil edilir.

Rusiya həmişə bu dəstəklərə etiraz edib və özünün siyasi, iqtisadi və hərbi imkanlarından faydalanaraq onların qarşısını almağa, yaxud ən azı məhdudlaşdırmağa çalışıb [1].

“Həmşəhri” qəzetinin (11 oktyabr 1999) məlumatına əsasən Rusiya II çeçen müharibəsinin ilk həftələrində Şimali Qafqazda atdığı addımlara dair islam ölkələrinin mövqeyinin əhəmiyyətli olduğunu bildirib. Buna görə də İran, Pakistan, Səudiyyə Ərəbistanı, Küveyt və s. islam ölkələrinə öz nümayəndələrini göndərəcəyini bildirmişdi. Həmin nümayəndələrin islam ölkələrinin rəsmi şəxslərinə Çeçenistanda gizlənmiş qiyamçılara qarşı Rusiyanın tədbirləri haqqında məlumat çatdıracaqları nəzərdə tutulurdu. Rusiya bu addımı ilə həmin tədbirlərin yalnız silahlı oğrulara qarşı olduğunu göstərməyə çalışırdı [16].

Göstərilənlərdən başqa onu da qeyd etmək lazımdır ki, 1999-cu ildə Taliban rejimi də Çeçenistanın müstəqilliyini tanımışdı. 2000-ci ilin yanvar ayında isə Kabil şəhərində Çeçenistanın şəfirliyi açılmışdı. 2001-ci ildə Taliban rejiminin süqutundan sonra səfirlik bağlandı [17].

İran İslam Respublikasının mövqeyi. Şimali Qafqazda baş verənləri Rusiyanın daxili işi sayan İran, eyni zamanda, baş verə biləcək dəyişikliklərin onun ziyanına olacağından narahatdır. Buna görə də 1996-cı ilin 03 aprel tarixində “Ettelaat” qəzeti yazırdı ki, İranı çeçen separatçılarını dəstəkləməyə çağıran şəxs RF-nin parçalanacağına, Qafqazda yaranacaq qeyri sabitliyin, ABŞ və İsrailin regiona nüfuz etməsinin İran üçün nəticələri haqqında yaxşı düşünməlidir [18, s.28]. “Həmşəhri” qəzeti (11 oktyabr 1999) bildirirdi ki, Rusiya mənbələri II çeçen müharibəsinin ilk həftələrində İran qəzetlərinin zorakılığı çeçen probleminin həlli yolu saymadığını, lakin Rusiyanın ərazi bütövlüyünə hörmət etdiyini yazdıqları xəbərləri alqışlayır. Eyni zamanda, İran münaqişənin sülh yolu ilə həll edilməsi üçün Rusiya ilə əməkdaşlıq etməyə hazır olduğunu bildirmişdi [16]. İranlı mütəxəssislərin isə fikri belədir ki, 1997-2000-ci illər ərzində İran İKT-ya sədrlik etməsinə baxmayaraq, çeçen böhranına az diqqət ayırmışdı və çeçenlərin mənafeyini özünün (onu silah və nüvə texnologiyası ilə təmin edən) Rusiya ilə əlaqələrinə qurban vermişdir [19].

Bununla yanaşı, Çeçenlərin mübarizə tarixinə nəzər salan İran KİV-ləri müxtəlif mövqelərdən çıxış edirlər. Münasibətlərdən biri belədir ki, Çeçenistan Respublikası diz çöküb, ümitsiz və gələcəksiz. Rusiya qoşunları əvvəlki kimi bu «utopik şəhər»də yerləşiblər və görünür ki, bu heç vaxt başa çatmayacaq [20].

Digər bir münasibət isə belədir ki, Şimali Qafqaz uzun müddətdir sıx və dağıdıcı müharibə meydanına çevrilib. İlk dövrlərdə bir etnik qrup Rusiyadan ayrılıb müstəqil olmaq üçün mübarizə aparırdısa, bu gün yaraqlılar müstəqil Çeçenistan respublikası deyil, bəlkə Qafqaz Dini Əmirliyini bərpa etməyi qarşılarına məqsəd olaraq qoyublar [21]. Və görünür Çeçenistanın müsəlman əhalisinin və Rusiyanın digər müsəlmanlar yaşayan respublikalarının müstəqillik istəkləri səngiməyəcək, keçmiş proseslərə və bugünkü müasir amillərə əsaslanaraq o qədər də uzaq olmayan gələcəkdə dünya bir daha Rusiyadan ayrılmış yeni ölkələrin meydana çıxmasının şahidi olacaq [14].

Nəticə. İran KİV-lərini araşdırıb bu qənaətə gəlirik ki, Rusiya dövləti və çeçen separatçıları arasında ziddiyyətləri köhnə məsələ hesab edən xarici dövlətlər baş verənlərə diqqətləyiq əks reaksiya göstərmirlər. Bu yanaşma isə öz növbəsində çeçen xalqının keçən illər ərzində genişmiqyaslı hücumlara məruz qalmasına səbəb olub. Eyni zamanda, İranda belə bildirirlər ki, çeçen böhranının uzanmasında xarici aktorların rolu böyükdür və ABŞ, Avropa və bəzi region ölkələrinin, nisbətən fərqli məqsəd və yollarla, çeçen böhranını öz strateji mənafeələrini həyata keçirmək üçün münasib fürsət hesab edirlər.

Göstərilənlərlə yanaşı, aşağıdakı nəticələrə gəlmək mümkündür:

- Çeçen məsələsi Rusiyaya qarşı təzyiq vasitəsi olaraq istifadə edilir;

- dünya ictimaiyyəti Çeçenistanda baş verən hadisələri insan haqlarının pozulması kimi qəbul etsə də Rusiyanın təzyiqləri altında bu məsələni Rusiyanın daxili işi olaraq qəbul edirlər;

- İran çeçenlərin mənafeyini özünün (onu silah və nüvə texnologiyası ilə təmin edən) Rusiya ilə əlaqələrinə qurban verib;

- Qərbi ölkələri öz əzab metodlarını gizli şəkildə həyata keçirirlərsə, Rusiya bunu hamının gözü qarşısında həyata keçirir;

- İran KİV-ləri çeçenlərin adı ilə bağlanan və Rusiyanın müxtəlif yerlərində baş verən bir sıra terror hadisələrində və Şimali Qafqazda bəzi əməliyyatlarda Rusiyanın öz əlinin olduğu haqqında söhbətlərin gəzdiyini bildirməklə şübhələr yaradır.

ƏDƏBİYYAT

1. محمود واعظی. علل و عوامل استمرار بحران چین // فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، شماره 46، تابستان 1383
<http://www.csr.ir/departments.aspx?lng=fa&abtId=07&depId=44&semiD=884>
 حمله به پارلمان و ساختمان های دولتی در چین / (27 مهر 1389 - 22:04)
<http://www.hamshahri.org/news-118769.aspx>
 قهرمان کرملین. روزنامه "همشهری"، ۳۱ اردیبهشت ۱۳۸۳
2. موسی الرضا وحیدی. روسیه و بحران در قفقاز شمالی // فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، (تهران: وزارت امور خارجه) سال هشتم، دوره سوم، شماره 28، زمستان 1378، صص. 11-26
 اعتراض آمریکا به افزایش توان نظامی روسیه در جمهوری چین. روزنامه "همشهری"، 18 مهر 1378
3. حمید راسخ. بحران چین // فصلنامه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، (تهران: وزارت امور خارجه) سال ششم، دوره سوم، شماره 17، بهار، 1376، صص. 57-92
 آخرین نگاه رییس جمهور / (۱۳۹۰/۲/۱۸)
<http://www.swenhgerhsam.com/ptth?di=44536&swen/yrotSlluF/etiSN/ri>
 اعتراض شدید روسیه به پخش مصاحبه شاملی باسایف از تلویزیون انگلیس. روزنامه "جام جم". ۲۰ بهمن ۱۳۸۳ (Feb 8, 2005)
4. تلویزیون انگلستان مصاحبه باسایف را پخش نمود / (11:21 - 04.02.05)
http://russiannews.ru/pers2/iran_news.php?act=news_by_id&news_id=1273
5. مسخوف: چین پناهگاه تروریست ها نیست. روزنامه "همشهری". 4 مهر 1378 (26 Sep 1999)
6. Жидков С. Бросок малой империи
<http://www.apsuara.ru/portal/book/export/html/493>
7. Жуков Б. Россия: нет выхода, есть только вход. И тот не тот // Журнал «Столица», 1992, № 17 (75), с.10-11
 افشار سلیمانی. استقلال خواهی چین ها در گذر تاریخ / (شهریور ۱۳۸۹ م)
8. /<http://strategicreview.org/1389/06/17>
9. Эпоха Гамсахурдия <http://travelgeorgia.ru/182/>
- 10.

- قدیروف: رژیم ساکاشویلی در حمله به پارلمان چین دست داشت (10:46 - 89/08/01) /
<http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=8908010355> 15
 با اعزام فرستادگان ویژه، روسیه اوضاع چین را برای کشورهای اسلامی توضیح می دهد.
 روزنامه 16
 "همشهری"، 19 مهر 1378 (11 OCT 1999)
 کولایی. م. حسینی. رویارویی روسیه با چین: زندگی در مرز خشونت. فصلنامه آسیای مرکزی و
 قفقاز 17
 وزارت خارجه، شماره 71، پاییز 1389 <http://mahoseyni.blogfa.com/post-45.aspx>
 Кулагина Л.М. Россия, Иран и государства Центральной Азии //
 8. Востоковедный сборник. Иран и СНГ. М., 2003, с.24-36
 رضا فیروزی. گمانه‌زنی‌ها درباره آینده روابط ایران و گرجستان / (۱۱ آبان ۱۳۸۹)
<http://strategicreview.org/1389/08/11/> 19
 بهرام افتخاری. آغاز جنگ خونبار و غیربشری چین / (20 آذر 1387 - 22:10)
<http://www.jamejamonline.ir/newstext.aspx?newsnum=100956617767> 20
<http://www.bashgah.net/fa/content/show/41065> روسیه و چالش پایدار تروریسم
 21

КЯМАЛЯ РУИНТАН

Бакинский Славянский Университет

**ОТНОШЕНИЕ МИРОВОГО СООБЩЕСТВА
 К СОБЫТИЯМ В ЧЕЧНИ
 (в СМИ Ирана и глазами иранских специалистов)**

В статье исследовано отношение мирового сообщества к событиям в Чечне, на основании СМИ Исламской Республики Иран.

KAMALA RUINTAN

Baku Slavic University

**THE WORLD'S ATTITUDE TO EVENTS IN CHECHNYA
 (In the mass-media of Iran and
 through the eyes of Iranian Specialists)**

In the article researched the world's attitude to events in Chechnya, on the basis of media reports of the Islamic Republic of Iran.

Rəyçilər: s.e.n. Z.V.Səməddi, t.e.d. M.C.Qasımlı

BSU-nun "Ölkəşünaslıq" ETL-nin 13 noyabr 2012-ci il tarixli iclasının (protokol №17) qərarı ilə çapa məsləhət görülmüşdür.